

Денисюк В.

Міністерство освіти і науки України
Волинська обласна державна адміністрація
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

МАТЕРІАЛИ

III Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів

“Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє”

(13–14 травня 2009 року)

Том 1

ОКРЕМИЙ
ВІДБИТОК

Редакційно-видавничий відділ “Вежа”
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
Луцьк – 2009

УДК 001(477.82)
ББК 72.4(4УКР-4 Вол)
М 34

Рекомендовано до друку вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від 30 квітня 2009 р.)

Оргкомітет конференції:

Коцан Ігор Ярославович, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор біологічних наук, професор (голова оргкомітету);
Цюсь Анатолій Васильович, проректор з наукової роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор;
Малімон Людмила Яківна, куратор наукового товариства аспірантів і студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології;
Бодун Оксана Іванівна, науковий співробітник науково-дослідної частини Волинського національного університету імені Лесі Українки;
Ветрова Марина Леонідівна, інженер навчально-наукового відділу Волинського національного університету імені Лесі Українки;
Глова Ірина Василівна, фахівець науково-дослідної частини Волинського національного університету імені Лесі Українки.

М 34 **Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів "Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне майбутнє"** (13–14 травня 2009 року): У 3-х т.– Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009.– Т. 1.– 362 с.
ISBN 978-966-600-410-2
ISBN 978-966-600-411-9 (Т. 1)

У збірнику вміщено тези доповідей та повідомлень аспірантів і студентів, учасників III Міжнародної науково-практичної конференції "Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє", яка відбулася 13–14 травня 2009 р. у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Матеріали подано за редакцією наукових керівників.

УДК 001(477.82)
ББК 72.4(4Укр-4Вол)

ISBN 978-966-600-410-2
ISBN 978-966-600-411-9 (Т. 1)

© Гончарова В. О. (обкладинка), 2009
© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2009

Зміст

ВОЛИНЕЗНАВЧІ СТУДІЇ: СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Суспільно-політичні процеси

Булга М.	Особливості виборів до Державних дум Російської імперії у Волинській губернії.....	11
Ошинок О.	Депортації як елемент національної політики більшовицького режиму в Західній Україні (1939–1941 рр.).....	13
Тимошук Б.	Представники української національної меншини в польському парламенті	14
Пивоваров Ю.	Форми та напрями розбудови ефективної української держави	16
Куницька Г.	Концептуальні підходи до визначення сутності політичної кризи	17
Троценко В.	Форми участі жителів Волині у подіях “помаранчевої революції”	18
Фелчик Ю.	Трансформація електоральних симпатій у західних областях України у 2007–2008 рр.....	20
Кузьмич М.	Гнідавський цукровий завод: будівництво та перші роки роботи (1950-ті – середина 1960-х рр.)	22
Денисюк В.	Релігійний аспект в інкорпораційній політиці російської влади на Волині наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	23
Грисюк В.	Специфіка проявів політичного регіоналізму в Україні	25
Сорокун А.	Актуальні проблеми місцевого самоврядування в Україні	26
Вишневська З.	Німецькі та польські колоністи Шепетівщини у 20-х рр. XX ст.	28
Елісєєв Д.	Основні напрями діяльності товариства “Просвіта” в Ковельській окрузі в період німецької окупації (1941–1943 рр.)	29
Лісовська М.	“Газова війна” як прояв політичної кризи в Україні	31
Місюра В.	Російська громадськість про Листопадове повстання 1830 р. (за мемуарами та епістолярною спадщиною початку 30-х років XIX ст.)	32
Михалевич А.	Олександр Македонський у російській історіографії XX ст.	33
Коржик О.	Проблеми та перспективи розвитку українсько-польської міграції робочої сили	34
Синельникова Д.	Становлення та розвиток комбінкормової промисловості на Волині у 1970-х рр.....	36
Явечко С.	Причини й передумови суспільно-політичної кризи в Польщі в першій половині 50-х років XX століття	37
Мосейчук Т.	Роль “вільної торгівлі” в економічному розвитку США.....	39
Савенко А.	Волинь як чинник агресивних планів Польщі щодо українських земель напередодні та в роки Другої світової війни.....	40
Пилипович Т.	Події української національно-демократичної революції крізь призму діяльності Рівненського реального училища (1917–1922 рр.)	42
Прокопчук С.	Берестецька битва у працях польських дослідників XVII ст.....	44
Рашиграєв О.	Комісаріати державної поліції Волинського воеводства у 1920–1926 рр.	45
Гушляк І.	Система міського самоврядування Західної Волині доби Гетьманату П. Скоропадського.....	47
Мятко А.	Політичний імідж – один із чинників здобуття влади.....	49
Новосад О.	Комунікація з виборцями як вияв політичної відповідальності місцевих партійних осередків	50
Вєстрова М.	Повернення репресованих письменників у літературне життя України	51
Дарчик С.	Окремі аспекти битви під Берестечком у мемуарах сучасників.....	53

Слід наголосити, що пуск Гнідавського заводу не вирішував проблему переробки всієї місцевої сировини. Цього планувалось досягти після спорудження ще двох потужних цукрових підприємств – Горохівського і Володимир-Волинського [8, 1]. Однак попри значні проблеми у розвитку галузі, завдяки будівництву чотирьох заводів виробництво цукру в області протягом 1957–1965 рр. збільшилось більш ніж у 18 разів: з 10,2 тис. т в 1957 р. [4, 24–25] до 188,3 тис. т у 1965 р. [5, 163]. Зрозуміло, що велика його частка вироблена на Гнідавському підприємстві.

Висновки. Спорудження Гнідавського цукрового заводу у Волинській області відбувалось у контексті створення цукрової галузі західних областей України. Введення підприємства в дію у кінці 1958 р. вплинуло на галузеву структуру промисловості області, сприяло зміцненню її економічного потенціалу, наблизило виробника сировини (буряків) до виробника готової продукції (цукру).

Література

1. Державний архів Волинської області, ф. р-6, оп. 16, спр. 1186.
2. Задорожний В., Паламарчук М. Успіхи економічного розвитку західних областей Української РСР. – К.: Держ. в-во політ. л-ри УРСР, 1960. – 174 с.
3. Історія підприємства, його потужність, чисельність персоналу, ринки збуту, перспективи розвитку (ВАТ “Гнідавський цукровий завод”) // <http://www.solodko.com.ua/solodko> (дата використання 22 січня 2009 р.).
4. Народне господарство Волинської області. Статистичний збірник. – Л.: Статистика, 1965. – 236 с.
5. Народне господарство Української РСР в 1965 році. Статистичний щорічник. – К.: Держ. стат. вид-во, 1966. – 716 с.
6. Пушкар Н. Гнідавський цукровий завод – флагман цукрової промисловості // Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія. сучасність, перспективи: Матеріали XXII Обл. наук.-практ. істор.-краєзн. конф., присвяченої 15-річчю незалежності України, 40-річчю Луцьк. р-ну та 50-річчю Торчин. народ. істор. музею. Луцьк–Торчин, 9–10 груд. 2006 р. – Луцьк, 2007. – С. 59–61.
7. Рад. Волинь. – 1956. – 30 груд.
8. Рад. Волинь. – 1958. – 8 груд.
9. Рад. Волинь. – 1959. – 13 груд.
10. Рад. Волинь. – 1960. – 17 груд.
11. Рад. Україна. – 1959. – 8 квіт.

Денисюк В. – здобувач, асистент кафедри давньої та нової історії України історичного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник: кандидат історичних наук,
доцент Я. М. Шабала

Релігійний аспект в інкорпораційній політиці російської влади на Волині наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Релігія становила собою надзвичайно важливу частину культури населення Волині в означений період. Конфесійна приналежність була способом виявлення самоідентифікації і одночасно сферою боротьби між польською та російською панівними в той час культурами.

Розуміння стосунків поляків та українців у церковно-релігійній сфері неможливе без урахування етноконфесійної структури населення у Волинській губернії в даний період. Згідно з матеріалами першого всеросійського перепису населення 1897 р., у межах губернії проживало 70,1 % українців (малоросів), 13,2 % євреїв, 6,15 % поляків, 5,73 % німців, 3,5 % росіян (великоросів) [1, 12].

Головним чинником, який фактично визначав ситуацію на Волині не тільки в релігійній сфері, але й узагалі, була національно-культурна політика російського уряду. В досліджуваному контексті її можна охарактеризувати як прагматичну, але формально в своїй основі вона мала ідейне начало. Ця політика визначалась, в основному, імперським девізом “один народ, одна релігія, один монарх”. Адміністративній владі допомагала дубльована (за вертикальним принципом) структура церковної організації. В межах губернії керувало останньою Волинське Духовне Управління.

Одним із напрямків діяльності православної церкви в Російській імперії, зокрема на Волині, було підтримування "общего спокойствия", що означало відсутність будь-яких соціально-релігійних конфліктів серед населення. Духовне Управління повинно було, окрім всього, ще й слідкувати за спокоєм в селянській масі, запобігати порушенням усталених норм консервативного суспільства та законів держави.

Однією зі сфер втручання російської влади в конфесійну ситуацію була заборона пропаганди іншої (греко-католицької чи католицької) релігії. Так, коли влада дізналась про те, що священник Григорій Курашович в одному із сіл Луцького повіту пропагує уніатську віру, справу відразу було взято під контроль, причому не тільки світської влади, але й релігійної. Луцький повітовий суд звернувся до Волинського губернського правління, те, в свою чергу, – до Житомирської Духовної Консисторії із проханням дати коментарі та пояснення щодо конкретної справи. За це порушення Г. Курашович був покараний трьома місяцями "на хлібі та воді" [2, арк. 2, 22].

Російська політика у сфері релігії була орієнтована на підтримку православної церкви, прихильниками якої була абсолютна більшість українських селян. Представники польської шляхти були незадоволені цим, бо сповідували католицизм або уніатство. Тому вони намагались чинити опір. Використовуючи релігійні протиріччя, російська влада зміцнювала свою присутність на Правобережжі, витісняла польський елемент у культурно-релігійному житті, що зберігало, а то і збільшувало прірву між двома етносами на Волині.

Однією з форм такого спротиву був недопуск польськими поміщиками православних священників на свої земельні наділи. Так, коли державою були передані землі для священників Полонського ключа в Луцькому повіті, то реально вони не змогли ними користуватись через наказ місцевого поміщика Стецького своїм "подданим" не допускати священників туди. Селяни корилися та не дозволяли проходити туди останнім [4, арк. 3].

Слід звернути особливу увагу на те, що імперська влада по своїй суті могла вимагати від своїх підданих виключно уніфікованості в питанні конфесійної приналежності, тому нерідкими були ситуації, коли бюрократична машина йшла всупереч справжнім матеріальним інтересам людини. Скажімо, коли православного селянина Антона Ковальчука повідомили про те, що він не може надалі працювати органістом в костелі с. Несвіч через свою конфесійну приналежність, він перейшов в католицизм. Проте, це відразу було помічено православною церквою, в результаті чого було наказано "повернути" його в православну віру [6, арк. 1].

В релігійній сфері російська влада справді стала на захист прав українських селян. Адже вони в своїй абсолютній більшості були православними, а під час урядування на Волині Речі Посполитої привілейоване становище тут займала католицька церква, тобто селяни були піддані тиску (причому не тільки у вигляді пропаганди) у релігійному питанні з боку католицької церкви.

Таким чином, на Волині в кінці XVIII – 30-х роках XIX ст. відбувалося поступове витіснення католицької та уніатської церков православною як домінуючою. Значною мірою це було наслідком релігійної політики російського уряду на Волині. Російська влада намагалась показати себе з допомогою цієї політики захисником скривджених селян, які отримали можливість вільно сповідувати православ'я. Разом із тим, почались утиски католицької та уніатської (з 1796 р. нелегальної) церков. Російський уряд створив на Волині паралельну з адміністративним апаратом структуру церковного характеру, яка підпорядковувалась світській владі і була однією з її опор. У польсько-українські стосунки це вносило певний розлад. В релігійній сфері українські селяни отримали підтримку з боку російської влади, польські поміщики почали відчувати утиски.

Література

1. Бойко Б. Є. Етноконфесійна структура населення Волині у XIX – початку XX ст. / 36. навч.-метод. матеріалів і наук. ст. істор. ф-ту ВНУ ім. Лесі Українки.– Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008.– Вип. 14.– С. 12–17.
2. Державний архів Волинської області (далі – ДАВО), ф. 361, оп. 1, спр. 1, 30 арк.
3. ДАВО, ф. 361, оп. 1, спр. 3, 17 арк.
4. ДАВО, ф. 361, оп. 1, спр. 17, 4 арк.
5. ДАВО, ф. 361, оп. 1, спр. 242, 36 арк.
6. ДАВО, ф. 361, оп. 1, спр. 325, 382 арк.
7. Русско-польские отношения. Некоторые замечательные по этому предмету мысли, слова, речи, узаконения, размышления и рассуждения. Собрание из газет, журналов и отдельных изданий // Библиофил.– Вильно, 1897.– 178 с.